

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF CONSTRUCTION AND
ARCHITECTURE

Доктор філософії
(освітній ступінь / educational level)

Кафедра / Chair кафедра політичних наук та історії

«Затверджую/ Approve»

Голова НМР факультету /
Faculty Chairman of SMC

Андрій Мамедов
[Signature]
«26» 06 2025

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
WORKING PROGRAM OF THE EDUCATIONAL COMPONENT

В9" Джерелознавство історії України"

(шифр та назва освітньої компоненти / code and name of the educational component)

Шифр/ code	назва спеціальності, освітньої програми / name of specialty, educational program
В9	Історія та археологія

Мова викладання / Teaching language: українська

Розробники / Developers:

Єгоров В.В., к.і.н., доцент

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, звання /
surname and initials, academic degree, rank)

(підпис / signature)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри *політичних наук та історії*

The work program was approved at the meeting of the chair

Протокол/ Protocol №8 від / of «26» червня 2025

Завідувач кафедри / Head of Chair

[Signature]
(підпис)

/Василь ДЕРЕВІНСЬКИЙ /

Схвалено гарантом освітньої програми / Approved by the educational program guarantor

Гарант ОП / Guarantor of EP

[Signature]
(підпис)

/Василь ДЕРЕВІНСЬКИЙ/

Розглянуто на засіданні науково-методичної комісії спеціальності /

Considered at the meeting of the scientific-methodical commission of the specialty

Протокол/ Protocol № 3 від / of «19» *серпень* 2025

ВИТЯГ З РОБОЧОГО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ 2025-2026 н.р.

EXTRACT FROM THE CURRICULUM PLAN

Шифр / Code	Назва спеціальності, освітньої програми / name of specialty, educational program	Форма здобуття ВО / Form of study: денна / full-time/заочна										Форма контролю / Form of control	Семест / Semester	Погодження заступником декана факультету / Approval by the deputy dean	
		Кількість кредитів ECTS/ECTS	Кількість годин / Number of hours					Самостійна робота /	Кількість індивідуальних робіт / Number of individual tasks						
			Всього / Total volume	Аудиторних / Auditory			КП/СР		КР/СВ	РГР/	Конт.роб/				
				Разом/ Total volume	у тому числі / including:	лекції /									лаборатор /
В 9	Історія та археологія В9 "Джерелознавство історії України"	5	150	50	22		28	100	1			залік	3		

Анотація. Мета та завдання освітньої компоненти/

Abstract. The purpose and tasks of the educational component

Мета курсу: підготувати висококваліфікованих спеціалістів з «Історія та археологія» здатних до проведення дослідницької роботи. Дисципліна «Джерелознавство історії України» є вибіркоvim компонентом освітньої наукової програми спеціальності «Історія та археологія»

Пререквізити/ Prerequisites:

Посилання на сторінку електронного навчально-методичного комплексу дисципліни / Link to the page of the electronic educational and methodological complex of the discipline:

<https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2649>

Компетентності здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти / Competencies of students of the educational program, which are formed as a result of assimilation of the educational component

Код/ Code	Зміст компетентності / Content of competence
Інтегральна компетентність / Integral competence	

(ІК)	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
Загальні компетентності / General competences	
ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу інформації, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань
ЗК04.	Здатність ініціювати та проводити оригінальні наукові дослідження, ідентифікувати актуальні наукові проблеми, здійснювати пошук та критичний аналіз інформації, продукувати інноваційні конструктивні ідеї та застосовувати нестандартні підходи до вирішення складних і нетипових завдань
Фахові компетентності / Professional competences	
ФК01.	Володіння актуальною інформацією щодо сучасного стану, тенденцій розвитку, проблематики та наукової думки у сфері професійної діяльності. практичних результатів у сфері професійної діяльності.
ФК05	Здатність до застосування категорійно-понятійного апарату, новітніх теорій, концепцій, технологій та методів, необхідних для розв'язання комплексних проблем в історичній сфері.
ФК06.	Здатність до володіння принципами відбору, використання історіографічного напрацювання й архівних документів для реконструкції різноманітних сторінок української історії, зокрема дослідження суспільно-політичних, державотворчих, соціокультурних аспектів, з врахуванням світового контексту.
ФК07.	Здатність здійснювати аналіз історичних процесів та явищ національної історії, зіставляти та узагальнювати подібні та відмінні тенденції в історії розвитку України та інших країн

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти / Program results of students of the educational program, formed as a result of assimilation of the educational component

Код/ Code	Програмні результати / Program results
ПР02.	Здатність продемонструвати глибинні системні знання і розуміння вітчизняного та зарубіжного наукового доробку та практичного досвіду, сучасної методологічно-методичної бази проведення

	наукових досліджень.
ПР04.	Здатність продемонструвати знання із наукової та професійної підготовки для підтвердження достатнього рівня компетентності у виборі методів наукових досліджень, оцінки їх наукової новизни та практичного значення при вирішенні спеціалізованих завдань в галузі
ПР06.	Вміти застосовувати універсальні навички дослідника, достатні для розв'язання комплексних проблем у галузі професійної, дослідницько-інноваційної та/або науково-педагогічної діяльності за фахом та продукування нових ідей та методів, спрямованих на покращення науково-практичної діяльності в галузі.
ПР07.	Демонструвати навички усного та письмового спілкування державною та іноземними мовами, використовуючи навички міжособистісної взаємодії, працюючи в міжнародному контексті з різними стейкхолдерами галузі, з використанням сучасних інформаційних технологій та засобів комунікації.
ПР08.	Володіти сучасними інформаційними технологіями для розробки, організації та управління науковими проектами та/або науковими дослідженнями, презентації їх результатів у професійному середовищі через сучасні форми наукової комунікації.
ПР09.	Демонструвати системний науковий світогляд та філософсько-культурний кругозір, який включає розвинене критичне мислення, професійну етику, академічну доброчесність, повагу до різноманітності та мультикультурності в поєднанні з володінням передовими методиками викладання у вищій школі і постійним самовдосконаленням професійного та наукового рівня.
ПР11.	Здійснювати успішну інноваційну науково-технічну діяльність у соціально-орієнтованому суспільстві на основі міжособистісних взаємовідносин для максимального самовираження на основі терпимості, психологічної сумісності та етики поведінки.
ПР13.	Здатність формулювати власні авторські висновки, пропозиції та рекомендації на основі аналізу літературних джерел, патентних досліджень, повного циклу теоретичних і експериментальних досліджень, проведених за сучасними методиками.
ПР14.	Виокремлювати актуальні історичні проблеми та визначати їх структуру, взаємозв'язки чинників, проявів і наслідків як об'єкта наукового дослідження.
ПР15	Комплексно розуміти особливості впливу історичних процесів на розвиток особистості, суспільства та держави.

ПР16.	Комплексно розуміти важливість історичної національної пам'яті, соціально відповідальної діяльності на основі етичних міркувань (мотивів).
--------------	--

Зміст курсу / Course content:
Програма навчальної дисципліни
Змістовний модуль 1.
Джерелознавство історії України

Тема №1. Предмет та завдання джерелознавства історії України.

- 1.Джерелознавство історії України.
  - 2.Теоретичні завдання джерелознавства.
  - 3.Пошук, збереження та використання джерел з історії України.
- Тема №2. Спеціальні історичні дисципліни у вивченні історичних джерел.**

- 1.Формування комплексу спеціальних історичних дисциплін.
- 2.Вивчення різних типів, видів і окремих особливостей джерел.

Тема №3. Класифікація джерел з історії України.

- 1.Різноманіття підходів джерелознавців до класифікації джерел.
- 2.Видова класифікація історичних джерел, типи, підтипи джерел, групи джерел котрі відрізняються за зберігання і кодування історичної інформації.

Тема №4. Розвиток джерелознавства в Україні.

- 1.Формування нових наукових концепцій в українському джерелознавстві.
- 2.Розвиток джерелознавства, археографії, евристики, історичної бібліографії та електронного обліку історичних пам'яток в Україні.

Змістовний модуль 2.
Дослідницька робота з джерелами.

Тема №5. Методи критики джерел з історії України.

1. Методи зовнішньої та внутрішньої критики по відношенню до джерел з історії України
- 2.Синтез джерел.
- 3.Умови та причини створення, етапи формування, періодизація літописних джерел та хронік.
- 4.Редакції, список, звід авторство, філіграні, маргінали літописів та хронік.
- 5.Новітні наукові методи в роботі з писемними джерелами.

Тема №6. Методологія та етапи дослідження джерел, їх групи.

- 1.Система методів джерелознавства, пов'язаних з пошуком, виявленням, джерел.
- 2.Критичний аналіз, виявлення достовірності та цінності джерел, з огляду на його наступне дослідницьке використання.
- 3.Етапи роботи з джерелами.

Тема №7 Речові джерела.

1. Археологічна наука як основний провідник у здобутті дослідниками

речових джерел.

2. Перехідна група між речовими і писемними джерелами: монети, медалі, печатки.

Тема №8. Зображальні джерела.

1. Використання у вивченні зображальних джерел історичних, джерелознавчих методів.

2. Паперові грошові знаки як історичне джерело. Паперові гроші знаки України у ХХ – початку ХХІ ст.

3. Герби і емблеми .

Тема 9. Кінофотовідео та аудіовізуальні документи

1. Фіксація часу здійснення події у кінофотовідеодокументах.

2. Відтворення звукової сторони історичного роду в аудіовізуальних документах.

3. Розмаїття сучасних цифрових носіїв інформації.

Тема 10. Картографічні джерела

1. Географічна карта як історичне джерело.

2. Історія картографії.

3. Джерелознавча критика картографічних джерел.

Тема №11. Статистичні джерела

1. Багатоманітність статистичних джерел.

2. Масові обстеження, описи, переписи, запровадження обліку та звітності як умови створення статистичних джерел.

Змістовний модуль 3.

Основні складові дослідницької роботи в рамках вивчення джерелознавства історії України

Семінарське заняття 1.

Загальноукраїнський електронний реєстр історичних пам'яток.

Семінарське заняття 2.

Новітні наукові методи в роботі з писемними джерелами.

Семінарське заняття 3.

Літописні джерела, хроніки

Семінарське заняття 4.

Актові та діловодні документи

Семінарське заняття 5.

Матеріали соціологічних досліджень

Семінарське заняття 6.

Документи громадських об'єднань та політичних партій

Семінарське заняття 7.

Періодична преса

Семінарське заняття 8.

Різноманітна інформація в періодичних виданнях: документальна, поточно-хронікальна, особового характеру.

Семінарське заняття 9.

Кореспонденції, рецензії, огляди, статті.

Семінарське заняття 10.

Наукова та художня література

Семінарське заняття 11.

Джерелознавча цінність наукових, популярних, навчальних та методичних праць

Семінарське заняття 12.

Видання художньої літератури як історичне джерело.

Семінарське заняття 13.

Узагальнення соціологічних опитувань оформлені у вигляді звітів, інформаційних повідомлень, аналітичних довідок.

Семінарське заняття 14.

Публікації офіційних постанов державної влади, документів політичних партій і організацій

Індивідуальне завдання / Individual task

Індивідуальна письмова робота або есе передбачає написання здобувачем невеликий за обсягом твір-міркування з вільною композицією. Метою написання есе є вираження здобувачем власних думок з конкретної

теми, викладення своєї точки зору та суб'єктивної оцінки. Есе дає можливість творчо і оригінально викласти матеріал.

Рекомендації щодо написання есе

- Есе, як і будь-який твір, варто розпочинати зі вступу, де розкривається підхід до теми. Вступ має мати проблемне завдання та відповідь на нього. Авторіві варто коротко відобразити зміст поставленої проблеми.

- Основна частина есе має містити в собі вагомні аргументи, головні факти, ідеї, які донесуть ідею автора.

- Кінцівка есе може бути як стверджувальною, запитально чи незавершеними роздумами, але мусить спонукати до роздумів або переконати у своїй вагомості.

Головне варто пам'ятати, що упродовж усього есе має бути чітко прослідковуватися зв'язок між фактами та поставленою проблематикою.

Вимоги щодо оформлення есе

Титульний аркуш

Мова оформлення: українська

Стиль: вільний

Формат сторінок: А4

Шрифт та розмір шрифту: Times New Roman, 14

Міжрядковий інтервал: 1,5

Обсяг есе: 2–3 сторінок

Поля: ліве поле – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє і нижнє – 20 мм.

- 1). Загальнонаукові методи опрацювання історичних джерел.
- 2). Статистичні методи дослідження історичних джерел.
- 3). Головні складові порівняльно- історичного методу.
- 4). Палеографічний метод вивчення джерел.
- 5). Дослідження зоонімів як складової частини історичних джерел.
- 6). Методи реконструкції історичних джерел.
- 7). Методи одержання інформації про тему історичного дослідження.
- 8). Методика вивчення літератури з теми історичного дослідження.
- 9). Головні етапи виявлення та опрацювання історичних джерел.
- 10). Способи одержання та осмислення теоретико - методологічної інформації з питань теми історичного дослідження.
- 11). Основні складові поняття «історичне джерело». Його зв'язок з історичним процесом.
- 12). Методи і прийоми роботи з історичними джерелами.

- 13). Виражена і прихована інформація історичного джерела.
- 14). Процедура авторської атрибуції джерел.
- 15). Дослідження соціальної функції об'єкту що використовується як історичне джерело.
- 16). Текстологічна робота з писемними джерелами.
- 17). Методика і техніка фіксації даних джерела.
- 18). Основні складові джерелознавчого коментаря.
- 19). Маргіналії їх зміст та види.
- 20). Зміст поняття джерелознавча легенда.
- 21). Фолькльорні джерела.
- 22). Етнографічні джерела.
- 23). Лінгвістичні джерела..
- 24). Особливості Законодавчих актів як історичного джерела.
- 25). Місце творів мистецтва серед інших історичних джерел.
- 26). Специфіка художніх творів як історичних джерел .
- 27). Історичний роман як історичне джерело .
- 28). Особливості джерелознавчого аналізу документів політичних партій.
- 29). Праці ідеологів партій як історичне джерело .
- 30). Особливості періодичної преси як історичного джерела.
- 31). Методика вивчення матеріалів періодичної преси. Контент аналіз.
- 32). Кореспонденції. Рецензії. Огляди як історичне джерело.
- 33). Актові джерела XVI - XVIII ст.
- 34). Головні ознаки фальсифікатів актових джерел українських земель у XVI -XVIII ст.
виявлені дослідниками XIX ст.
- 35). Найдавніший період розвитку генеалогій.
- 36). Практична, утилітарна генеалогія початку XIX ст. – 60 рр. XX ст.
- 37). Геральдика як спеціальна історична дисципліна
- 38). Походження гербів, соціальні функції, основи геральдичної теорії
- 39). Особливості формування української родової геральдики: а) шляхетські; б) клейноди козацької доби; в) герби малоросійського дворянства.
- 40). Стан і перспективи дослідження української родинної геральдики.
- 41). Виникнення та соціальна функція гербів міст.
- 42). Особливості формування гербової традиції в Україні.
а) Догеральдичний період; б) Ранньогеральдичний період;
в) Пізньогеральдичний період.
- 43). Радянська емблематика Українських міст.
- 44). Сучасний стан та перспективи процесу місцевого герботворення.

Розподіл годин самостійної роботи здобувачів

Змістовні модулі			Інд. робота	Сума годин
1	2	3	4	

20	20	20	40	100
----	----	----	----	-----

Методи контролю та оцінювання знань/ Methods of control and evaluation of knowledge

Розподіл балів для дисципліни Distribution of points for the discipline with a form of test control

Поточне оцінювання / Current assessment			Залік / Test	Сума балів / Total points
Змістові модулі / Content modules		Інд. робота / Ind. task		
	1	2	3	
мінімум	6	7	7	40
максимум	20	20	20	40

Політика щодо академічної доброчесності / Academic Integrity Policy

Політика щодо академічної доброчесності: контрольні роботи повинні бути самостійно підготовленими. Всі роботи проходять перевірку на оригінальність через відповідне програмне забезпечення. В роботі має бути 80% унікального тексту, оформленого згідно правил цитування.

Політика щодо відвідування / Attendance Policy

Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу. Пропущені заняття потрібно обов'язково відпрацювати шляхом підготовки додаткового есе.

Методи контролю / Control methods

Політика зарахування балів. Аспіранти отримують бали під час лекційних і семінарських занять, виконання контрольних завдань (береться до уваги присутність, активність).

Поточний контроль: Усне опитування в ході лекцій та практичних занять, перевірка завдань (у тому числі самостійної роботи), оцінювання правильності вирішення тестових та практичних завдань на семінарських заняттях.

Підсумковий контроль: Відвідування лекцій, виступи на семінарських заняттях, підготовка контрольної роботи, відсутність невідпрацьованих завдань.

Умови допуску до підсумкового контролю / Conditions of admission to the

final test

Під час проведення заліку визначається рівень засвоєння аспірантом змісту навчання, сформованих умінь і практичних навичок шляхом перевірки та оцінки рівня науково-теоретичної та практичної підготовки. Підсумкове оцінювання здійснюється на основі підсумкових оцінок за кожним завданням в межах кожного з 3 модулів. Оцінюються завдання переважно виконані аспірантом в межах плану його наукової роботи під час підготовки апробації наукових результатів (написання статті, підготовка виступу на міжнародній, всеукраїнській конференції) та написання відповідних розділів тексту дисертації (вступ, стан та аналіз історіографії, її хронологічна, тематична класифікація) у формі контролю систематичності та активності роботи аспіранта над вирішенням даних проблем. Підсумковий контроль успішності проводиться на основі результатів поточного контролю за тематикою кожного з трьох модулів відповідно до виконання аспірантом плану наукової роботи. Підсумковий диференційований залік формується через розподіл балів між поточним контролем у співвідношенні – 60% оцінки за практичні дії, виконання завдань у межах виконання плану дисертаційного дослідження та поточного контролю за його виконанням, що здійснюється у формі контролю систематичності та активності роботи протягом семестру під час вивчення програмного матеріалу дисципліни; 40% – результати заліку. Саме систематичність та активність роботи аспіранта протягом 3 семестру визначає оцінку з котрою виставляється залік – від повного виконання усіх завдань пов'язаних з виконанням наукової роботи та засвоєння теоретичних положень дисципліни («відмінно»), не повно здійснив виконання усіх завдань пов'язаних з виконанням наукової роботи та засвоєння теоретичних положень дисципліни («добре»), здійснив виконання частини завдань пов'язаних з виконанням наукової роботи та але не засвоїв теоретичні положення дисципліни («задовільно».) При виставленні оцінки викладач враховує роботу з усіх видів навчальних занять, особливо безпосередньо відповідають виконанню плану дисертаційного дослідження. Оцінка, які виставляє викладач, повинна бути обґрунтованою і зрозумілою для аспіранта. Оцінка, яку виставив викладач, вважається остаточною і перегляду не підлягає

Методичне забезпечення дисципліни/ Methodological support of discipline

Підручники / Textbooks:

Калакура Я.С., Войцехівська І.Н., Павленко С.Ф. Історичне джерелознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів., К.: «Либідь», 2017. 512 с.

Навчальні посібники / Teaching aids:

Макарчук С.А. Джерелознавство історії України. Навчальний посібник. Львів: Світ, 2008. 512 с.

Дейнека Л. Джерелознавство новітньої історії України [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; Луцьк, 2018. - 176 назв., 27 с.

Міронова І. С. Історичне джерелознавство та українська археографія : спецкурс з джерелознавства, історіографії та методики викладання історії : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 208 с.

Конспекти лекцій / Lecture notes:

Воронов В.І. Джерелознавство історії України: Курс лекцій. Міністерство освіти і науки України; Дніпропетровський національний університет. Д.: Вид-во Дніпропетровського університету, 2003. 36с.

Методичні роботи / Methodical works:

Історіографія історії України: Методичні рекомендації до вивчення І-84 вибіркової компоненти здобувачами спеціальності 032 «Історія та археологія», ступеня доктора філософії денної та заочної форми навчання / Уклад: В.В.Єгоров К.: КНУБА, 2024. - 36 с.

Джерелознавство історії України: Методичні рекомендації до вивчення вибіркової компоненти здобувачами спеціальності 032 «Історія та археологія», ступеня доктора філософії денної та заочної форми навчання / Уклад: В.В.Єгоров. Київ–Тернопіль: КНУБА, Ф-ОП Шпак В.Б., 2024. 25 с.

Інформаційні ресурси / Information resources:

Інформаційні ресурси бібліотека КНУБА <http://library.knuba.edu.ua/>, Історична правда <https://www.istpravda.com.ua/>

Додаткові джерела

1. Борщик Я. Архівні джерела до історії взаємодопомоги та порятунку між українцями та поляками в 1943-1944 р. на Волині. УІЖ. 2023. № 4. С. 113 – 124.

2. Дояр Л. Державний архів друку: з історії організаційного та функціонального розвитку (1917-1967) УІЖ. 2023. № 4. С. 196 – 208.